

LICHTSPOOR

59ste jaargang 2022 nummer 1

Licht op mijn pad

Ze belde me op en bedankte me voor het waardevolle gesprek dat we hadden. Ze had bepaalde zinnen die ik gezegd had onthouden en noemde ze. Ze vertelde wat de woorden met haar gedaan hadden. Hoe ze hielpen om andere woorden, die haar verwond hadden, los te laten.

Ik dacht aan situaties in mijn leven waarin bepaalde woorden mij bemoedigd hadden en hielpen om verder te kunnen. Hopelijk kennen we allemaal wel zulke woorden

die ons goed gedaan hebben of goed doen. Wanneer een mens zijn of haar hart opent voor woorden kunnen ze het hart raken en verlichten. Hoeveel te meer kan dit gebeuren door het Woord van God.

De langste Psalm in de Bijbel, Psalm 119, getuigt van de rijke betekenis van de wet. Heel veelzijdig wordt er in 22 strofen en wel 176 verzen over geschreven.

Wie de dichter is en in welke situatie hij zich bevindt weten we niet. De Psalm is daardoor gemakkelijker herkenbaar voor mensen van onze tijd. Alhoewel het woord 'wet' in onze tijd niet zo'n plezierige klank heeft. Mensen van nu willen vrij zijn. Dan hoeven we alleen maar te kijken naar de reacties op de coronarichtlijnen. De Israëliet in de tijd van het Oude Testament had bij het woord 'wet' meer het beeld van een wegwijzer, een hulpmiddel dat richting aangaf.

'Uw woord is een lamp voor mijn voet en een licht op mijn pad' (vers 105). De dichter gebruikt een

beeld uit het dagelijks leven, een lamp, een licht, voor het Woord van God. In zijn tijd was dat waarschijnlijk een simpele olielamp die ook onderweg gebruikt werd. Onontbeerlijk op de donkere wegen en paden van toen. Je kon niet ver vooruitkijken met zo'n lamp, maar er was genoeg licht voor de voeten om voorwaarts te kunnen. Zo wil het Woord van God zijn, genoeg om elke dag licht te geven voor het leven. Wij kunnen immers ook niet ver

vooruitkijken. Misschien geldt dat des te meer naarmate we ouder worden. Hebben we niet dikwijls nog meer te leven vanuit overgave, vanwege beperkingen of de kwetsbaarheid van het leven?

Jezus wijst ons echter een weg verder vooruit. Hij neemt later het beeld van het licht over. Hij is het Woord van God dat vlees werd en daarom is Hij ook hét Licht. Niet alleen licht voor onze

voet, maar ook Licht dat Warmte en Leven geeft. Leven voor altijd. Hij was het die in de diepste strijd van het leven het Woord van God gebruikte om staande te blijven. Want een woord wordt alleen een lamp en licht als je het in je hart bij je draagt.

Er is een nieuw jaar dat voor ons ligt.

Hij reikt ons Woorden aan, die spreken van het Licht dat er zal zijn wanneer wij daarom vragen, een welgevulde lamp, in 't komen van dagen (dichtregels van W. Plomp).

Ds. Maaïke de Goei-Jansma

In gesprek met
Adri van de Sande

‘God dienen is mensen dienen’

‘Je zou ook eens met Adri van de Sande kunnen gaan praten’, zei een collega tegen me, die in Tholen woont. ‘Ze is een zeer betrokken lid van onze gemeente en houdt wel van aanpakken.’ Ze spreekt het niet tegen, tijdens een ontmoeting, een paar weken later. ‘Het is niet meer dan logisch toch, dat je als lid van de gemeente je gaven en talenten inzet?’

‘Sommigen zullen me misschien activistisch vinden’, verweert ze zich maar meteen. ‘Geloven is niet alleen iets vinden, maar ook iets dóen. “Toon me uw geloof uit uw werken”, zou de apostel Jacobus zeggen. Dat geldt ook voor ouderen in de gemeenten. Een paar weken geleden sprak ik nog een hoogbejaarde, wijze vrouw uit onze gemeente. Binnen de grenzen van de coronamaatregelen proberen we contact met elkaar te onderhouden. Ze is voor mij een toonbeeld

van betrokkenheid, meeleven en gebed voor de gemeente; inmiddels is zij overleden. Wijlen majoor Bosshardt van het Leger des Heils zei altijd: ‘God dienen is mensen dienen’; dat onderstreep ik van harte.’

Adri (1949) houdt van initiatief ontplooien, vooral als ze daar mensen mee kan dienen. Toen ze in de ouderraad zat van de school van haar kinderen, organiseerde ze samen met anderen een actie voor een Armeens gezin dat met uitzetting werd bedreigd. Dankzij het initiatief kreeg het gezin een veilig heenkomen naar de Verenigde Staten. Op dit moment is ze betrokken op een Afghaanse vrouw, die het niet breed heeft. ‘Het helpt als je de mens ziet, achter het etiket ‘vluchteling’. Dan zie je in dit geval een hartelijke vrouw, die wat van haar leven wil maken en multi-inzetbaar is. Hoe mooi is het om eraan bij te dragen dat ze weer toekomstperspectief krijgt.’

Warm gezin

Adri groeide op in Krabbendijke, als oudste van vijf kinderen, in een middenstandsgesin; vader was fruitkweker. 'Een warm gezin. We waren lid van de Gereformeerde Gemeente, maar niet streng. Mijn ouders leefden met het geloof, ze waren daarin een voorbeeld voor hun kinderen. We zongen veel in huiselijke kring, psalmen en gezangen. A capella, of bij de platenspeler.

Maar in het klimaat in de kerk aardde ik niet. Al was er zo af en toe best een dominee die me wist te raken, ik kon er niet in ademen. Al op 18-jarige leeftijd wist ik dat ik daar niet in zou blijven. Dat ik al op jonge leeftijd Bram leerde kennen, met wie ik zou trouwen, hielp daarbij. Bram kwam van Noord-Beveland, uit Wissenkerke, en ging daar naar de hervormde gemeente. Wat ik daar hoorde, was voor mij een eye-opener. Het was een confessionele gemeente. Meester van Elven, hoofd van de MULO, ging er weleens voor; hij was als een evangelist voor me.' Toen ik mijn predikant meldde dat ik me zou laten overschrijven naar de hervormde gemeente, volstond hij met de opmerking: 'Regel het maar met de scriba'. Hij deed geen enkele poging om me binnen zijn kerkverband te houden.

Samen met Bram deed ze belijdenis van het geloof, in Dinteloord, waar ze gingen wonen na hun huwelijk. 'Het geloof dat me thuis voorgeleefd werd, heb ik me gaandeweg toegeëigend. Het was een doorgaande lijn, vanaf mijn kindertijd. Dat heb ik als een zegen ervaren.'

Koffie-ochtenden

Na vier jaar verhuisden ze en vonden kerkelijk onderdak in Tholen. 'Dat was een vruchtbare periode, met

dominee De Reuver, later Wüllschleger en Van Dijk. In 2004 kwam de afschuwelijke scheuring die leidde tot de Hersteld Hervormde Kerk. Die gebeurtenis heeft een spoor van droefenis getrokken. Je kunt het tot op de dag van vandaag aanwijzen, want de scheuring liep soms dwars door families.'

Liever telt ze de zegeningen. 'In de jaren negentig ontstonden overal in het land koffie-ochtenden voor vrouwen. Ik dropte het idee bij de kerkenraad om ook in Tholen zo'n initiatief te starten, maar ze zagen vooral mitsen en maren; ze wezen het plan af. Maar het was me – om het even ouderwets te zeggen - op mijn hart gebonden. Ik heb toen een aantal dames bij elkaar geroepen en we zijn gewoon begonnen. Bijbelstudie, gesprek, gebed. Om de beurt bereiden we het voor. Aan het eind collecteren we ook altijd voor een goed doel. Inmiddels bestaat de kring al meer dan 25 jaar. De kerkenraad is intussen van gedachten veranderd, zodat de bijeenkomsten in het kerkelijk centrum 'De Wingerd' kunnen plaatsvinden. En dat is maar goed ook, want de groep is de huiskamer ontgroeid.' Achteraf kan ze om de gang van zaken glimlachen. 'Soms ben ik kritisch op de kerk, maar het is altijd vanuit grote loyaliteit. Zolang die basis goed is, moet je af en toe een stevig gesprek kunnen voeren. Trouw-zijn aan de kerk vind ik belangrijk, vooral omdat ik onder de indruk ben van Góds trouw aan de kerk.'

Leger des Heils

Bram was jaren werkzaam als raadsgriffier. Hij ging op z'n 59e met vervroegd met pensioen en stortte zich op vrijwilligerswerk. Voor het Leger des Heils startte hij een 'raad en daad-balie', waar inwoners die het spoor wat bijster waren, wegwijs werden gemaakt in de regelingen van de overheid. En toen de oude kleuterschool in Sint-Maartensdijk kon worden gehuurd, startten ze met een dienstencentrum. In overleg met het hoofdkantoor van het Leger des Heils in Almere namen Bram en Adri de verantwoordelijkheid om ook in Tholen een *2e-kans*-kledingwinkel te beginnen. Adri: 'Ik heb een lijst namen opgesteld van mogelijke vrijwilligers. Mensen die ik kende van het koor, van het ouderenwerk van Passage, van de kerk. Ik ben ze allemaal langsgesegaan om ze persoonlijk uit te nodigen om mee te werken; afhankelijk van hun beschikbare tijd, eens in de week, in de veertien

dagen, in de maand.... Het resulteerde acht jaar geleden in de opening van 'Gaaf en goed' een winkel voor tweedehands kleding. Sinds kort is de zaak gevestigd in een groot pand in de Kerkstraat, in de binnenstad. De omzet is niet de hoofdzaak; het gaat in de eerste plaats om ontmoeting. De ruimte is groter, bezoekers kunnen snuffelen tussen boeken en woonaccessoires, speelgoed en kleding. Dit voorjaar hopen ze ook een koffiehoek te openen. In de afgelopen jaren heb ik het werk met veel plezier gecoördineerd. Ik had contact met alle vrijwilligers, maakte samen met de andere collega's plannen, verzorgde de PR, etc. Het is dankbaar werk en dan je moet niet op een uurtje kijken. Je kunt er zes dagen in de week mee bezig zijn.' Inmiddels heeft ze een stap terug gedaan en de verantwoordelijkheid overgedragen aan een opvolger.

Diep dal

Het afgelopen jaar ging het echtpaar door een diep dal. Bram had in 2014 darmkanker gehad en was genezen verklaard, maar na zeven gezonde jaren bleek de ziekte teruggekeerd. Adri: 'Het was foute boel. Op zo'n moment stort je wereld in. We hebben onszelf in het gebed aan God toevertrouwd. Psalm 121 was onze trouwtekst. "Mijn hulp is van de Here, die hemel en aarde gemaakt heeft." Wat er ook zou gebeuren, we wilden het met Hem doorstaan. De situatie was zo ernstig, dat de oncoloog koos voor de zwaarste kuur. Maar die pakte verkeerd uit; alles werd geraakt, behalve de tumor. De uitgevoerde operatie had een positief resultaat. Dat ervoeren we als een Godswonder.'

Toekomst

'Je realiseert je nog meer hoe anders het had kunnen aflopen, als je ziet dat anderen die in dezelfde periode getroffen werden door kanker en inmiddels zijn overleden. Voor hen is niet minder intensief gebeden, hun nabestaanden hadden ook hun vertrouwen op God gesteld. Een mens slijt van zulke vragen waar je geen antwoord op krijgt. We zijn dankbaar en verwonderd dat Bram zijn leven weer heeft kunnen oppakken. Door de ervaring beseffen we eens te meer hoe afhankelijk we zijn van God. De toekomst is in zijn hand. 'Wat de toekomst brengen moge, mij geleidt des Heren hand.' Dat was altijd al één van mijn lievelingsliederen....'

Tekst en foto's: Koos van Noppen

De erfenis

De hal van het verzorgingstehuis is niet anders dan voorheen, want het leven gaat gewoon door. 'Wat kan ik voor u doen?' vraagt de receptioniste.

'Ik ben Martin Hooimaaier, ik kom voor de piano,' zegt hij, vanachter zijn mondkapje.

Ze kijkt over haar halve brilletje. 'Piano? Komt u die stemmen?'

'Nee, ik kom alleen een paar foto's maken. Ik heb de piano geërfd van mijn oma, mevrouw Hooimaaier, ze is hier overleden. Ik heb waarschijnlijk een koper voor de piano.'

'Ik zal u even aankondigen. U weet het te vinden?'

'Derde etage, de huiskamer.'

Bij de lift laat hij een oude heer voorgaan. De man schuttert met zijn mondkapje als hij zijn neus snuiten

wil. 'Wat een gedoe, wanneer zijn we daar nou eens klaar mee!'

Een relativerende opmerking kan Martin niet opbrengen. Hij wrijft over zijn borst waar een vervelend gevoel zit. Geen leuke klus dit. De vorige keer zat oma nog in de deuropening van haar kamer. Haar gezicht ging stralen toen ze hem zag. 'Dag jongen!' Ze dacht dat ze haar zoon zag, dat weet hij best, maar wat geeft dat? Alle herkenning was meegenomen en hij lijkt immers op zijn vader.

De deur schuift open. Martin loopt de brede gang in langs rollators en lege rolstoelen. De kamer van oma is weer bewoond, logisch natuurlijk, maar als de deur net opengaat schrikt hij toch. Een jonge verzorgster duwt een karretje met beddengoed naar buiten, ze ziet zijn schrik. 'Sorry! Wie zoekt u?'

'Ik kom voor de piano.'

Ze blaast haar warrige krullen omhoog en ze lacht:

'Echt? Dat is geweldig, want hier bakken we er niks van! Hoor maar!'

Jawel, hij hoeft alleen maar rechtdoor te lopen op het armzalig hakkelende pianospel af, dat vanuit de gezamenlijke huiskamer zijn oor teistert. Maar als hij daar is heeft hij nog geen woorden bedacht om de zojuist gehoorde opmerking te weerleggen. Wat nou geweldig? Wordt er gedacht dat hij hier komt spelen? Wat een gekke aanname, zijn ze vergeten dat de huiskamer het enige alternatief was omdat de kamer van oma te klein was voor een akoestische Steinway!

Martin blijft in de deuropening staan. In de huiskamer staan stoelen in een halve kring bij de piano. Vijf vrouwen en vier mannen komen moeizaam overeind en rechten hun rug. De bladmuziek stilhouden is voor sommigen een hele klus.

'Om onze stemmen een beetje los te maken, zingen we eerst het refrein,' wordt er achter de piano

gezegd. Er klinkt een stukje van de melodie, dan wordt er ingezet.

"Stil maar, wacht maar, alles wordt nieuw, de hemel en de aarde. Stil maar, wacht maar, alles wordt nieuw, de hemel en de aarde."

Martin wil weg van hier en weg van zichzelf, hij geneert zich voor zijn ontroering. Zo'n lied kan ongelooflijk rauw op je dak vallen, zelfs al is het zingen niet om aan te horen.

Te laat, de pianiste is gaan staan: 'Wat zingen jullie vandaag goed! Dat is mooi, want we hebben publiek!' Martin maakt een gebaar van doorgaan. Ze beginnen opnieuw, maar beter wordt het niet.

De pianiste stopt dus maar, ze komt naar hem toe en stelt zich voor 'Ik ben hier geestelijk verzorger, aangenaam. Komt u voor iemand speciaal?' Hij legt zijn telefoon op tafel. 'Foto's maken,' zegt hij beknopt, met een gebaar naar de piano.

'Foto's? Van het koor? Bent u van de krant?'

Verbazing alom.

Bij de koorleden klinkt gemompel over 'haar in de war' en 'stropdas rechtdoen'.

Hij heeft het gevoel dat het hem te veel wordt. Alles breekt hem bij de handen af. Hij mist oma, haar glimlach en haar vermogen om desondanks en tegendraads overal een mogelijkheid in te zien. Laat hij het maar toegeven: sinds haar dood worstelt hij met eindigheid en teloorgang. Het volgen van de online colleges lukt hem gewoon niet. Studie op een laag pitje. Relatie opgedoekt, want zonder uitgaan en feesten in deze coronatijd, ervaren ze geen raakvlakken meer. Financiën een puinhoop, de piano móet verkocht.

Hij vermant zich, het kan immers in drie zinnen uitgelegd worden? Dat hij de kleinzoon van mevrouw Hooimaaier is. Dat hij haar piano heeft geërfd. Dat hij die gaat verkopen voor een fiks bedrag.

Die derde zin lukt niet.

'Ach, mevrouw Hooimaaier! We missen haar allemaal! Dit zangkoortje was haar project, daarmee kwam er samenhang en gezelligheid. Speelt u zelf ook? Beter dan ik, vermoed ik!' Ze maakt een uitnodigend gebaar. Martin neemt plaats op de pianokruk. Zijn vingers op de toetsen, dat voelt goed. Na een behoorlijk valse start gaat het zingen ook iets beter. Doorzetten maar, hoeveel coupletten zijn er eigenlijk? Opnieuw die ontroering in zijn borst, maar hij vecht niet meer. Hoor die stemmen, gebroken en onvast, maar zingend over alles nieuw, alles gaaf. Niemand weet hoe en wanneer, maar bij Martin verschuift het vermoeden van 'nooit' naar 'ooit.'

Na het laatste refrein is het even stil, dan klinkt de vraag: 'Wanneer gaan we nu op de foto?'

Hij zegt het enige juiste, met een verlegen grijns: 'Volgende week bij de volgende repetitie, oké? Als jullie haar dan maar goed zit!'

'Is dat een afspraak? 'vraagt de pastor. Er zijn lichtjes in haar ogen.

'Wat is de mooiste erfenis? Een koor of een piano?'
'Zoiets zou uw oma ook gezegd kunnen hebben.'

Kijk, daar kan hij wel even op teren!

Joke Verweerd

Handen

Bij mijn moeder hangen twee schilderijtjes vlak onder elkaar. Op beide staan twee handen. Het zijn de handen van mijn beide grootmoeders. Mijn moeder heeft de handen laten uitvergroten van een andere foto. Als ik haar vraag waarom geen gezichten, maar juist de handen, dan zegt ze: die handen hebben zoveel gedaan. Ze bedoelt daarmee zoveel gewerkt. Mijn beide oma's waren sterke vrouwen die in hun leven hard hebben gewerkt.

In mijn boekenkast staat een boekje dat de titel draagt: *Handen, een reis om de wereld*. Het bevat prachtige foto's van handen: jonge handen, oude handen, schone handen, beschilderde handen, bruine handen en vieze handen. Het zijn handen die koesteren, kneden, schrijven, boetsen, dragen, zegenen, melken en opereren.

Wat hebben onze handen allemaal gedaan? Vanaf het moment dat we als baby de vinger van een ouder omklemde, hebben we onze handen gebruikt. We leerden ermee eten, schrijven, strelen, bidden, metselen, maar waarschijnlijk ook wel slaan. We hebben misschien getimmerd, gespit, gepoetst, geschilderd, gedirigeerd of vooral geschreven.

Voor de meeste mensen geldt dat de handen veel bezig zijn geweest en weinig in de schoot hebben gelegen. Aan veel oude handen is dat goed te zien. De handen van mijn grootmoeders zijn op de foto in rust. De ene hand houdt de andere vast en ze liggen dit keer wel in de schoot. Voor de fotograaf wilden ze dat wel een keer doen.

En uw handen? Wat hebben uw handen gedaan?
Wat kunnen ze nog doen?

Alida Snitselaar

Klein leed

'Ach ja, klein leed....' hoorde ik deze week iemand zeggen. De suggestie was duidelijk: niet te veel aandacht aan besteden, niet te zwaar aan tillen.

Pas in tweede instantie vroeg ik me af: Wanneer spreek je van *klein* en wanneer van *groot* leed? In het dagelijks spraakgebruik is het onderscheid wel helder, door de toon waarmee erover gesproken wordt. Door klein leed moet je je niet te lang laten blokkeren, groot leed heb je serieus te nemen.

Wie bepaalt nu waar de grens ligt? De moeder voor het kind. De leraar voor de leerling. Het volwassen kind voor zijn oude vader of moeder. De directeur van het zorgcentrum voor de bewoners. Het wordt dus meestal door de ander bepaald.

Maar doet je eigen beleving er ook nog toe? De leuke band van een fietsende scholier is toch echt iets anders dan een leuke band van je rolstoel. De dreigende amputatie van een teen is toch wezenlijk iets anders dan de verwijdering van een wrat. Ook hier merk je: er is verschil, maar doet je eigen beleving er ook nog toe? Lastig dus, dat onderscheid.

Het lijkt mij meer een kwestie van persoonlijkheid, van mens-zijn met karakter. Vanuit een persoonlijke balans bepaal jij of iets klein is of groot. Teleurstellingen kunnen een katalysator voor veranderingen zijn. Klein

leed is vervelend, maar kan een zilveren randje hebben. Leed, klein of groot, moeten we in ieder geval niet weg relativëren. Maar wij kijken het in het gezicht.

Diep bemoedigend en vormend (!) is wat we lezen in Psalm 139.

Ik wórd gekend. Tot in detail.

Niet alleen mijn lichaam, maar evenzeer mijn geest en ziel.

In het licht van God weeg ik mijn leed anders.

Ik las een opmerkelijk kort gedicht van André F. Troost, als een veelzeggend gouden kleinood:

Rozenbottel

De bloesem verwaait.

Je zucht? Ze doet begrijpen:
de vrucht moet rijpen.

Nico de Waal

Het gedicht 'Rozenbottel' is afkomstig uit de uitgave 'Licht dat leven doet'. Teksten van André F. Troost bij werken van de schilder Henk Helmantel, Utrecht 2020. ISBN 978 90 435 3354 6.

Herinneringen

Die laatste momenten nog samen,
je wist het, je zag het met elkaar;
de dood kwam dichterbij.

Wat doet het pijn de ander los te laten.

De leegte wordt werkelijkheid en het verdriet voelbaar.

We doorlopen onze gedachten, gevuld met zoveel herinneringen.

Het lijkt wel een doolhof waar in elke hoek, achter elke bocht weer
een herinnering tevoorschijn springt.

'Je moet het meegemaakt hebben', zijn veelgebruikte woorden.

Het betekent dat woorden ontoereikend zijn om een gebeurtenis
te verwoorden.

Soms lijken we te verdwalen in het doolhof van gedachten en emoties,
gemis en verdriet, een verjaardag zonder die ander, feestdagen....

Toch halen we de mensen van wie we houden terug in onze herinnering.

Herinneringen doen soms glimlachen
en we vertellen elkaar allerlei verhalen.

Herinneringen doen ons leven
waardoor verleden heden wordt.

Een herinnering is persoonlijk.

Herinneringen doorboren je hart,
wanneer je denkt aan al die dingen
die je samen hebt meegemaakt,
wat nu voorgoed is afgesloten.

Een lege stoel aan de eettafel is een stille getuige,
een jas aan de kapstok zorgt voor een brok in je keel,
een tekening, een aantekening in een boek
spreken met kracht je gevoelige hart aan.

Na veel samenzijn is er alleen-zijn.

Voorbijschietende herinneringen doen pijn, verweven zich, met
doorleefde, verleden tijd die tot heden reikt.

Leven

*Leven is
loslaten
van het onbevattelijke*

*Leven is
overgave
van het onbegrijpelijke*

*Leven is
ontvangen
van geloofszekerheden*

*Leven is
uitzien
naar onbekende verten*

*Leven is
geloven
in eeuwigheidsleven.*

LICHTSPOOR

O Jezus Christus, licht ze bij
die leven aan uw licht voorbij.
Voeg ze met uwe kudde saam,
opdat zij niet verloren gaan.

Vervul met uw genadeschijn,
die op verkeerde paden zijn.
Sta bij, die heim'lijk in zijn hart
verlokt en aangevochten wordt.

Breng, die aan uw gebod ontkwam,
terug als uw verloren lam.
Maakt de gewonde zielen heel
en geef ze aan de hemel deel.

Open de doven het gehoor,
de stomme lippen, spreek ze voor,
dat zij belijden hun geloof,
niet langer stom, niet langer doof.

Verlicht het oog dat U niet ziet.
Leid hem weerom die U verliet.
Verzamel, die verwijderd gaan.
Versterk ze die in twijfel staan.

Dan zullen zij, niet meer vervreemd,
voor tijd en eeuwigheid vereend,
in aarde en hemel, dan en nu,
allen tezamen danken U.

Tekst: Johann Heermann (1585-1647).

Vertaald uit het Duits door Muus Jacobse (1909-1972).

Gezang 168 uit het Liedboek voor de Kerken.

Lichtspoor verschijnt zes maal
per jaar en is een uitgave
van de IZB, vereniging voor
zending in Nederland.

Redactie

ds. J.H. Gijsbertsen (voorzitter)
M. Verkaik (secretariaat)
ds. M. de Goei-Jansma
ds. H.G. de Graaff
ds. J. Westland
N.A. de Waal
K. van Noppen

Redactie-adres

Breestraat 59-61
3818 BH Amersfoort
Tel. (033) 461 19 49
E-mail: info@izb.nl

Fotoverantwoording

Koos van Noppen, pag. 3-5.
Shutterstock: pag. 1, 2, 6-7, 9,
10-11.
Unsplash: pag. 8

